

BARÁTUNK A KÖNYV

Ifj úsági könyvek karácsonyra.

...Most pedig, népművelő kartársaim, vonuljunk be a gyerekszobába s olvassunk gyermekeknek való könyveket. Mi, felnőttek is dörzsölhetjük a kezünket, mert 1941. decemberében, a háború kel- lős közepén a magyar tehetség s a ma- gyar munka diadala az ifjúsági könyv- piac. A legvonzóbb könyvek — valljuk be irigység nélkül! — azok, amelyeket a gyermekek számára írtak s szeretettel díszítettek ki a felnőttek.

Kezdjük a magyar ifjúsági irodalom legnagyobb alakjával: Benedek Elekkel. *Nagyapóéknál*¹ gyönyörű könyv: családias, meleg, derűs — erdélyi és magyar. Hálásak vagyunk a kiadónak, hogy újra kezünkbe adta a mesekincstár arany- kulcsát: Benedek Elek otthonába újra beléphettünk. Pompás díszmű Benedek Elek *Honszerző Árpád*² c. könyve is, a gyermek barátait: az állatoknál idéző mo- solyforrás a *Vidám állattörténetek*.³ Walt Disney előtt az erdélyi varázsló emberi tulajdonságokat és egyéniséget adott az állatoknak: próbáljuk meg, bi- zonyosan úgy találjuk, hogy a magyar ebben a műfajban is versenyképes.

Benedek Elek mellett a másik nagy erdélyi: Gaál Mózes is ott szerepel a karácsonyfa alatt s első személyben be- szélő hőse is állat: *Burkus*,⁴ a hű kutya.

Az irodalom s az ifjúsági irodalom klasszikusai közt Tompa *Virágregéinek* szépen illusztrált kiadását,⁵ Jókai *Csa- taképeinek* a szabadságharc csodáit idéző új kiadását,⁶ az örök *Münchhausen* Gaál Mózes-fordította „igazmondá- sait”,⁷ Cox halhatatlan *Görög regéit* emeljük ki — ezt Komáromy Lajos fordította s használhatóságát görög re- mekek rajzai fokozzák.⁸ Az utóbbi té- ren egyedülálló s formájában is úttörő ajándékkönyv a nemrég elhunyt jeles tudós, Tápay-Szabó László *Az ókor csodái* c. díszműve.⁹ Készülő építészek, mérnökök, művészek, de minden tudni- vágyó gyermek leggazdagabb ajándéka lehet.

A serdülő ifjúság évek óta kimutatta szeretetét a tudományt népszerűsítő vagy nagy emberek életét elmesélő köny-

vek iránt. Az első csoportban Sztrókey Kálmán kezében van a primhegedű. *A kis csillagász, A kis hadvezér, A kis mérnök*, ill. a *Még száz kísérlet*¹¹ olyan könyvek, amelyekhez a felnőtt is szí- vesen nyúl, az életre induló gyermeknek pedig sorsdöntő kalauzaj lehetnek. Si- kerük eleve bizonyos. Fülöp Zsigmond *Az ezüst kis tudós* c. könyvében kémia- t, fizikai földrajzot és geológiát foglalt össze.¹² Gibson *A tudomány hősei* c. könyvének Halász Gyula tollából szár- mazó kitűnő fordítása pedig a második csoport élére kívánkozik: életmintákat mutat.¹³ Szira Béla Bessenyei György életét írta meg regényesen, érdekesen, fölemelően a *Bécsi tinta, magyar toll* c. díjnyertes regényében, az Egyetemi Nyomda „Könyvbarátok Kis Könyvei” között. Lányok is kapnak végre törté- neti alak köré fonódó regényt s különö- sen bator vállalkozás a Paál Máriaé, amikor *Két boldog esztendő* címen Szendrey Júliát s vele Petőfi költészetét világítja meg két év szűk, de élesítő fényrekeszén keresztül.¹⁴

A földrajz, útleírás, távoli világok va- rázsa nem csökkent. S a térszomszúsá- got előkelő bőséggel elégíti ki elsősor- ban Cholnoky Jenő tudományos értékű *Erdélyi képek* c. kötete,¹⁵ aztán a hit- térítő Cser László időszerű *Pekingi sé- tai*,¹⁶ Fritzh Ohle *Az ismeretlen Szahará- ban* c. tanulságos útirajza.¹⁷ De a tá- volra húzó kalandvágy legrégebb, szinte klasszikus területén is pezseg az élet. Az indiántörténeteket most már — elég régóta — indiánok írják. „Szürke Ba- goly” ezúttal *A rengeteg zarándokai* c. könyvével¹⁸ hozza majd lázba a fiatal- ságot, „Fehér Szarvas” pedig a *Béke- pipában*, a szó szoros értelmében vett „*kézikönyvet*” ad „az indiántábori élet- hez”.¹⁹ Melyik cserkész vagy levente szíve nem dobban meg erre a hírre?

Egészen új alakot talál a tudás nép- szerűsítésére „Kilián Zoltán bácsi”, aki a rádióon keresztül vált a gyermekek és a szülők kedvencévé. *Sokat tudó könyve* valószínűleg annyi példányban kel el, ahány hallgatója van a kedves gyermek- délutánoknak — s van-e annyi papír a világon?²⁰

¹ Singer és Wolfner. ² Franklin. ³ U. o. ⁴ 2. kiadás. U. o. ⁵ Magyarkúti B. rajzai- val. Athenaeum. ⁶ Franklin. ⁷ U. o. ⁸ U. o. ⁹ Dante. ¹⁰ Rózsavölgyi. ¹¹ Egyetemi Nyomda. ¹² Rózsavölgyi. ¹³ Franklin. ¹⁴ U. o. ¹⁵ Franklin. ¹⁶ U. o. ¹⁷ Dante. ¹⁸ Singer és Wolfner. ¹⁹ Athenaeum. ²⁰ U. o.

A Pál-utcai fiúk nagyvárosi utca-költészetét új tehetség: Kósa János frissíti fel egy nagy sikerre készülő diákrege-nyel, a „grundon“ futballozó csibész pályafutásának rajzával.²¹

A leányok lelkét ápoló könyvek élére Kosáryné Réz Lola új regényét állítjuk: az *Esti hegedűszót*.²² Nagy és mély regény, amelynek belső finomságát tökéletesen kifejezi Róna Emy rajzművésze. A címképet sokszorosítani kellene; talán ez is hozzájárulna, hogy leányaink a kóktél és a flört babérai helyett a tisztá nőiség búbájára vágyjanak... Ugyanez a műfaj Z. Tábori Piroska *Üzen az orgonás* című, szép leányregénye is.²³ Egy másik kiadvállalat²⁴ a híres *Futri Katának* Gaál Mózes által magyarított kiadásával örvendeztet meg.

Nem hagyhatjuk említés nélkül egy alakjában is, tartalmában is értékes ifjúsági sorozat: a Franklin Társulat olcsó *Aranykönyveinek* indulását. Krudy, Móricz, Zsoldos László, Dánielné Lengyel Laura, Roboz Andor, Pásztor Jó-

zsef, Hunyady Béla: csupa márkás név s egyben őszinte, teljes irodalom. Az ifjúság már itt kapcsolatba lép azokkal az írókkal akiknek legtöbbjét elete végéig látogatnia kell.

Tanító- és óvónő-olvasóinkat a mesék is közelről érdeklik. A mese terén Erdély vezet, elsősorban egy nagy író, Berde Mária új könyve: *Az árva királyfi*.²⁵ Fáy Dezső illusztrációival, s egy nagyon jeles gyűjtő, Bene Lajos *Vitéz Palkó* című kalotaszegi sorozata.²⁶ Ennek leginkább azok a szülők örülnek, akik a nép ajkán termett, „autentikus“ mesét jobban szeretik a műmesénél. De nagyon szép P. Abraham Ernő *Mesekertje* is,²⁷ eredeti ötletű és kedves Bálint Ágnes *Elvarázolt egérkisasszonya*.²⁸ S hogy Benedek Elekkel végezzük, akivel kezdtük: az ő átírásában kapjuk a Grimm-mesék magyarját *Piroska és a farkas* címen,²⁹ szép színes képekkel...

A népművelők szeretettel gratulálnak hű szövetségeseiknek, a mesemondóknak, az ifjúság íróinak és kiadóinak.*

Második Bokréta.

Kiss József és Könyü László újra összegyűjtöttek egy csokorralalót tanítóíróink szépirodalmi munkáiból. Ez az első Bokréta tökéletes sikerén (egyetlen darab sem kapható már belőle) kívül azt is ékesen bizonyítja, hogy tanítótársainkban forr az alkotás vágya s lelkük szívesen keres menedéket a szépség forrásainál. Feltűnő jelenség ez s ha több te-
rünk volna, érdemes volna kibontogatni az okok hálózatát.

Meghatottan és egyre mélyülő örömmel lapoztuk végig a könyvet. Sokáig elidőztünk az írók életrajzai fölött, amikből sok-sok népművelő társunk változatos és küzdelmes sorsa tűnt elénk. Lapunk olvasói számára sok köztük a kedves ismerős — Csontos Sándor, Gyomai György, Tamás József, Móra László, Kiss (Kiskún) József, Csanády Sándor,

Vajay József, Könyü László, Nagy Méda —, de ez egyszer mégjobban örülnek azoknak a bemutatkozóknak, akiket eddig értelmetlen határok választottak el tőlünk: az erdélyi és délvidéki tanítóíróknak. Köztük is vannak jólismert, nagy írói nevek: Cziráky Imre, Dél kitűnő elbeszélője, Gagyí László, a Helikon-csoport tagja s sokan mások, — amint az íththoniak közül is sok a „beérkezett“ jelesség: a Pálosy Évák, Váth Jánosok, Balázs Győzők, Varga Lajosok, Joós Ferencek, Boros Bélák, Kiss Andorok, Kováts Péterek... Könyü Lászlóék elmulhatatlan érdeme, hogy emelik a tanítóírók öntudatát s megmutatják azokat a nagy értékeket, amelyek a magyar népművelőket minden irányban kitűntetik.

Hungarus Viator

²¹ *Snukó elindul a grundról*. Biczó András rajzaival. Dante. ²² Singer és Wolff-
ner. ²³ U. o. ²⁴ Helm Klementina regénye. Franklin. ²⁵ Athenaeum. ²⁶ Dante.
²⁷ Athenaeum. ²⁸ Dante. ²⁹ Franklin.

* Ebben a beszámolóban csak azokat a kiadványokat vehettük figyelembe, amelyek a meghosszabbított lapzártáig: december 7-ig érkeztek meg a szerkesztőségbe. A szerk.